

Římskokatolická farnost svaté Kateřiny Merboltice

IC: 64707547

Projekt obnovy farního kostela v Merbolticích, diecéze Litoměřická, vikariát Děčín

Farní kostel v Merbolticích (německy Mertendorf) existoval již ve středověku. V roce 1352 je farnost jmenována v registru papežských desátků, tehdy patřila do děkanství Lípa (dnešní Česká Lípa). V letech 1530 až 1624 byla farnost lutherská. Po opětovném přistoupení ke katolictví patřily Merboltice více než jeden a půl století k farnosti Valkeřice. Teprve v roce 1787 byla v Merbolticích založena lokálie a v roce 1855 se staly samostatnou farností patřící do vikariátu Ústěk. K Merbolticím byla přiřazena i obec Velká Javorská (Gross- Jober) s kaplí Nejsvětější Trojice z roku 1731, a tak je tomu dodnes. Zajímavostí je, že jsou zachována jména merboltických farářů již od prvopočátků farnosti, z doby středověké (od 1352 do 1436)- od 1357 Hermann, od 1359 Johannes Tietze aus Bensen (z Benešova), od 1363 Nikolaus aus Auscha (z Úštěka), od 1373 Walter, od 1378 Jodokus, od 1387 Walter aus Wolfersdorf (z Volfartic), od 1391 Bartolomäus, od 1395 Nikolaus aus Algersdorf (z Valkeřic) atd. Posledním knězem sídlícím v Merbolticích byl P. Ferdinand Mach (do roku 1945), narozený 21. ledna 1881 v Tuchořicích u Žatce. Merboltické matriky jsou dochovány od roku 1785, starší záznamy najdeme ve valkeřických matrikách, a sice od roku 1610 do r. 1624 a od roku 1645.

Po 2. světové válce byla obec Merboltice, která čítala 820 obyvatel německé národnosti ve 199 domech vysídlena do Německa (30% do býv. Spolkové republiky Německo- NSR a 70% do býv. Německé demokratické republiky- NDR)

Po německých obyvatelích, kteří se z 98,3% hlásili k římskokatolickému náboženství, přichází noví osídlenci prakticky z celého Československa. V křestní a pohřební matrice uvidíme dosídlence z Pelhřimovska (Pacov, Humpolec), z Nymburska (Sadská, Český Brod, Semice, Úmyslovice), z Kutnohorska (Kaňk, Ostrov, Chmeliště), ale také ze Slovenska (z okolí Topoľčan, Nitra). Po roce 1945 již Merboltice nebyly obsazeny duchovním, a proto sem dojížděli kněží ze sousedních farností, zvláště z Verneřic, Kravař a Benešova n. Ploučnic: P. Ignác Stodůlka, P. Václav Hataš, adm. v Kravařích (r. 1953), P. Karel Petržílek (r. 1954), P. Jiří Kabát (r. 1956) P. Vojtěch Noll (r. 1958), P. František Appl (r. 1959), P. Jan Hodinář (r. 1963) P. Miloslav Frank (r. 1973). P. Jan Bláha (do roku 1989)

Farní kostel sv. Kateřiny Alexandrijské byl postaven v letech 1708- 1709 v barokním slohu. Byla to jednodílná, obdélná stavba, s předsíní po jižní straně, s obdélným, odsazeným presbytářem a čtvercovou sakristií v ose. Hlavní průčelí bylo ploché, tříosé, členěné lizénami, se čtvercovým oknem ve střední části a s dvojicemi nik v bočních osách. Obdélný štít s bočními křídlovými zdmi s koulemi na podstavcích vyvrcholen trojúhelníkovým nástavcem. Boční stěny byly hladké se dvěma řadami polokruhových oken, v bočních stěnách presbytáře po jednom polokruhovém okně. Předsíň plochostropá s obdélným stropem, v západní části

třiramenná kruchta na dřevěných sloupech. Zařízení kostela pocházelo většinou z 18. století, renovováno v roce 1896. Stav kostela v Merbolticích nebyl příliš uspokojivý již po roce 1945. V 50. letech 20. století se o něm mluví jako o bezprostředně ohroženém, jak dokládá dopis administrátora farnosti P. Jiřího Kabáta CSsR z 20. 9. 1956, ve kterém apeluje o laskavou finanční pomoc na opravy kostela nejdůstojnější konzistoř v Litoměřicích. Ve špatném stavu se nacházely i ostatní chrámy na Verneřicku, které duchovní Kabát spravoval. Těžko se vcítit do jeho situace, když chtěl pastarovat zdejší kraj, do Božích domů mu zatékalo a politická situace 50. let razila tvrdou atheisací. Obnovit kostel se zdálo nad lidské síly. Obyvatelstvo bylo vládou naladěno proticírkevně a noví obyvatelé, než se stačili v novém domově zabydlet, byli vmanipulováni do družstev a také do KSČ. Výhodou komunistů byla skutečnost, že lidé k novým domovům ještě neměli utvořený pevný vztah a mnohdy se v kraji ocitli i lidé, kteří přišli do pohraničí kořistit. Obnova merboltického kostela se tak stále více ocitla na okraji zájmu, zvláště i proto, že bylo třeba obnovit mnoho dalších chrámů v diecézi, které se jevíly jako pastoračně důležitější. P. Jiří Kabát se ale přesto nevzdává a jak píše v dopise konzistoři v lednu 1957, cituji „před několika dny- právě o vánočních prázdninách byl dovezen do Merboltic nový šindel téměř na celou střechu kostela...“. Ten ale zmizel neznámo kam a kostel chátral dál... Také nástupce duchovního Kabáta, páter Vojtěch Noll se snažil kostel za každou cenu zachránit, v dopise litoměřické konzistoři z 25. ledna 1960 mimo jiné píše: „ještě v roce 1958 jsem snažně prosil o zařazení tohoto kostela do plánu oprav, teď po dvou letech se stav střechy natolik zhoršil, že už jen větší oprava zachrání tento kostel před zánikem. Bohoslužby se už několik roků konají na faře, kostel je- jak známo- z bezpečnostních důvodů uzavřen.“ Nakonec se ale z neznámých důvodů kostel opravy nedočkal a v 60. letech se proměnil ve zříceninu, když se propadla část krovů i se stropem. Tehdy byl už z kostela odvezen titulární obraz sv. Kateřiny Alexandrijské od malíře Tietzeho a také starobylá gotická křtitelnice, která se, stejně jako obraz, ocitla v kostele sv. Anny ve Verneřicích. Merboltický farní kostel se dočkal i roku 1968, kdy se uvolnila politická situace a kněží oživil i několik kostelů v naší diecézi, které byly již dříve pro „nezájem“, uzavřeny. Merboltický se ale oživit již nepodařilo, protože vstup do jeho interiéru byl pro havarijní stav zakázán. Osud merboltického kostela se proto neodvratně blížil. Zániku kostela velmi přispěla normalizace po roce 1968, která dokonala dílo zkázy nejen s merboltickým kostelem, ale i s dalším odcizením zdejších obyvatel církvi a Bohu.

Totalitní Komunistická strana Československa upevnila po roce 1968 svoji pozici a rozhodovala o veškerém dění v zemi. Jestliže v letech 1968 a 1969 byla naděje na duchovní obrodu národa, tak začátkem 70. let se normalizace projevila ve vší síle. Nebyla ochota přispívat na poničené kostely, které by byly důstojnými dominantami obcí Děčínska. Na Verneřicku se sice s velkým úsilím pátera Franka v letech 1972-73 obnovoval kostel sv. Anny, ale výkupné za tuto opravu bylo neskutečné. Josef Pecháň, církevní tajemník na ONV v Děčíně již mezitím připravoval potichu demolici prakticky všech kostelů, sousedících s městečkem Verneřice, a nejen jich. V únoru 1973 proběhlo jednání se zástupci litoměřické diecéze, místopředsedou ONV v Děčíně a samotným církevním tajemníkem a bylo ujednáno, že kostely budou postupně odstraněny... 10. dubna 1973 již směřuje dopis vedoucího odboru kultury ONV v Děčíně, soudruha Šáchy na Ministerstvo kultury v Praze, ve kterém žádá sejmutí památkové ochrany poškozených kostelů. Ministerstvo odpovídá v listopadu stejného

roku, že upustí od památkové ochrany těchto kostelů, když bude provedena jejich dokumentace i zaměření. Dne 29. 8. 1974 je donucen páter Miloslav Frank, administrátor Merboltic, napsat círevnímu tajemníku Pecháňovi dopis, ve kterém píše, že nemá pro merboltický kostel využití „vzhledem k jeho havarijnímu stavu“!!! O pár dní předtím totéž oznamuje jistě na objednávku stranického vedení také předseda MNV v Merbolticích František Kučera. Podotýká, stejně jako páter Frank, že v blízkosti kostela jsou hroby místních občanů, tudíž přístup těžké techniky ke kostelu v případě demolice nemožný. Oba dopisy se staly kýženým podnětem soudruha Pecháně, který využil „příznivého politického klimatu“ a začal pracovat na odstranění kostela. Požádal Krajský ústav památkové péče v Ústí n. L. o sejmутí památkové ochrany z kostelů ve Valkeřicích, Rychnově a poutního místa Gottesberg u Verneřic. Merboltický kostel nebyl zapsán v seznamu památek, proto se neobjevuje ani ve výčtu kostelů, ze kterých by ona památková ochrana měla být sejmuta.

Dne 13. října 1975 vydává ONV v Děčíně, odbor kultury, demoliční výměr kostela sv. Kateřiny v Merbolticích. Jsou zde popisovány podmínky, za kterých se odstřel kostela provede. Na jeho místě prý vznikne lesopark... Milosrdně zůstane zachována stará, samostatně stojící zvonička. Demolice se musí uskutečnit do konce roku 1975. Děčínský okres skutečně svůj slib splnil. Jen tři dny scházely do konce kalendářního roku, když se uskutečnila likvidace kostela. Již předtím ve stejném roce padly za obětí kostely na Gottesbergu (16. 1. 1975), ve Valkeřicích (12. 7. 1975) a v Rychnově (29. 8. 1975). Merboltická demolice tedy uzavřela smutnou poválečnou historii kostelů na Verneřicku...

Pozadu v pozdějších letech nezůstal ani okres Litoměřice, který nechal vyhodit do povětří také kostely sousedící s děčínským okresem, a sice v Mukařově, Býčkovcích a Touchořinách.

Sečteno a podtrženo: úspěšná práce Komunistické strany Československa při likvidaci kostelů na Děčínsku a Litoměřicku: 13 zlikvidovaných chrámů, svědků života zdejšího kraje po staletí, domů modliteb, kam se utíkali po staletí obyvatelé obcí Českého Středoohoří. Za několik málo poválečných let se zničilo nenávratně, co se po generace s láskou budovalo. Děčínský okres se navíc netajil plánem, že se stane vzorovým ateistickým okresem po vzoru Sovětského Svazu. A málem by se mu to i podařilo, kdyby... Kdyby nepřišel rok 1989, pak by již dnes neexistovalo několik dalších hodnotných kostelů, na které si soudruzi dělali plány (zvláště Markvartice, Kerhartice, Růžová, Javory, Doubice atd.)

Od konce roku 1975 se ocitly Merboltice bez své dominanty. Zůstala stát jen zvonička v rohu hřbitova, ale ani jí se v následujících letech nevěnovala zvláštní pozornost. Chátrala dál a tento stav setrval po celou dobu totality. Možná už malým zázrakem bylo, že zvonička dobu „temna“ vůbec přežila.

Změna nastala až po roce 1989, kdy se Merboltice osamostatnily a začaly pozvolna žít životem svobodné obce s cílem se znovu rozvíjet. Obnovy se koncem 90. let 20. století dočkala i zvonička, a dokonce obec uspořádala sbírku na pořízení nového zvonu, který

požehnal býv. generální vikář Mons. Karel Havelka. Občané v současné době již přispívají na zvon druhý, na který byla vyhlášena veřejná sbírka.

Obec Merboltice žije společenským životem, i když se počet zdejších trvalých obyvatel pohybuje kolem 160, ale díky chalupářům se počet lidí v sezóně i ztrojnásobuje.

Z plánovaných aktivit farnosti vybíráme:

-spolupráce při 1. historickém setkání rodáků Merboltic, dne 20. června 2009 (pozvání starostky a správce farnosti na společný den - bohoslužba za bývalé i současné živé i zemřelé obyvatele, společný oběd, prohlídka Merboltic, beseda bývalých i současných obyvatel o historii a současnosti obce Merboltice

- poutní bohoslužba ke svaté Kateřině, dne 28. listopadu ve 14.00 hodin

---

Obnova farního kostela v Merbolticích

Jak již bylo výše uvedeno, od roku 1975 jsou Merboltice bez své dominanty, kostela sv. Kateřiny Alexandrijské. V červnu 2007 přebírám správu merboltické farnosti. Nejprve jsem se rozhlížel po upravené obci, která je dokonce prohlášena vesnickou památkovou rezervací díky krásnému souboru roubených chalup, které jsou mnohdy ve vzorném stavu.

V listopadu 2008 se uskutečnila bohoslužba k patronce kostela a farnosti sv. Kateřině, která byla i v sychravém počasí velmi pěkně navštívena. Prostor zvonice jako kaple ovšem zdaleka nepostačoval a tak většina účastníků bohoslužby musela stát venku. V únoru 2009 jsem inicioval setkání místních obyvatel s cílem otevřít myšlenku stavby nového kostela. Mítinku se zúčastnilo na čtyřicet místních a vyslovili přání mít svůj svatostánek. Dokonce se myšlenky samotné zhostil i místní architekt Tomáš Efler, který je ochoten vypracovat projekt nového kostela. Další občan je připraven darovat část pozemku, do kterého by budoucí kostel zasahoval. Při jednom setkání padl návrh vybudovat kostel dřevěný, roubený, na který by materiál darovala jak farnost, tak také obec. Do jeho interiéru by se umístil titulární obraz od malíře Tietzeho a také kamenná křtitelnice jako jediný pozůstatek starého kostela. Ostatní zařízení by bylo nové. Dále je představa, aby v objektu nového kostela byl pokoj pro kněze i s příslušenstvím a také místnost určená ke scházení, která obci tolik chybí. Paní starostka Hana Kučerová navrhl, aby se základní kámen pro nový kostel vyzdvihl z kostela starého, jehož suť byla totalitním režimem vyvezena za obec. Kámen by se důstojně opracoval, opatřil patřičnými nápisy a dovezl na společnou mši svatou se svatým otcem Benediktem XVI o slavnosti svatého Václava, 28. září 2009 do Staré Boleslavi, který by jej požehnal. Správce farnosti zase navrhl, aby se zasvěcení kostela rozšířilo, a aby nový kostel byl zasvěcen třem svatým ženám kdysi současnicím, svaté Kateřině Alexandrijské, svaté Markétě a svaté Apolonii s tím, že hlavní pouť by měly Merboltice v červenci na sv. Markétu. Pouť již dříve

němečtí obyvatelé slavili třetí neděli po Velikonocích, neboť koncem listopadu je již v Merbolticích obvykle sníh.

V roce 2009, kdy uplyne 300 let od dokončení a vysvěcení starého kostela v Merbolticích, se zdejší farnost rozhoduje o stavbě nového chrámu, aby napravila křivdy minulosti a aby budoucí generace dostaly důstojný svatostánek za ten, který totalitní komunistický režim nechal záměrně ztrhnout. Kéž náš dobrotivý Bůh požehná úsilí při stavbě kostela. Kéž vzbudí dostatek ochotných spolupracovníků, kteří by byli nápomocni při realizaci tohoto záměru, kéž se získá dostatek potřebných prostředků ke stavbě chrámu a kéž bude nový svatostánek srdcem obce Merboltice, odkud budou místní i příchozí čerpat jako ze studnice vody živé, prosit o Boží pomoc a ochranu.

Stručný životopis třech budoucích světic merboltického kostela:

Sv. Kateřina Alexandrijská(+ 307)

Ve městě Alexandrii(dnešním Egyptě) žila koncem 3. století křesťanská panna Kateřina. Pocházela ze vznešené a bohaté rodiny a nevynikala pouze krásou, nýbrž i bystrým duchem.

Když jednou do Alexandrie zavítal císař Maximinus, který křesťany pronásledoval, poručil uspořádat velké obětní slavnosti starým bohům. Kateřina odvážně předstoupila před Maximina. Vytkla mu, že se klaní bezcenným bůžkům a krutě pronásleduje ty, kdo věří v jediného, pravého Spasitele. Její slova pyšného císaře překvapila. Okouzlen její krásou ji pozval do svého paláce, kam shromáždil přední pohanské mudrce, aby s učenou pannou rozmlouvali a usvědčili ji z omylu. K Maximinovu překvapení však dívka hravě vyvrátila všechny tvrzení pohanů a mnohé z nich přesvědčila o správnosti Kristova učení.

Císař se pokusil přinutit Kateřinu k modloslužbě násilím. Kati ji na jeho rozkaz mrskali důtkami a odvěkli ji do žaláře. Měla tam zůstat, dokud nezmění názor nebo nezemře hladu.

Po dvanácti dnech se Maximinus dotazoval, zda je dívka již mrtva. Žalávníci ho ujistili, že dosud žije, a přivedli ji před něho zdravou a krásnou jako dříve. Když znovu odmítla obětovat modlám, poručil císař, aby byla lámána kolem opatřeným ostrými břity. Jakmile se jí však katané chopili, aby ji připoutali ke smrtícímu nástroji, udeřil z jasného nebe blesk a kolo roztránil. Jeho úlomky se rozletěly do okolí, takže mnozí z přihlížejících pohanů byli zraněni či zabiti. Kateřina však zůstala nezraněna. Když to Maximinus viděl, poručil, aby dívku sťali mečem. Sotva kat vykonal své hrozné dílo, zjevili se dva zářící andělé a odnesli tělo svěřice na horu Sinaj, kde je pohřbili.

Kateřina, jedna z nejuctívanějších světic středověku, bývá zobrazována s mečem v ruce a rozbitým kolem. Někdy mívá u nohou postavičku pohanského krále.

Oblíbeným tématem bylo mystické zasnoubení svaté Kateřiny – výjev, v němž svěřice klečí před Pannou Marií s Ježíškem na klíně a přijímá od Ježíška prsten.

Sv. Markéta (+ 282 nebo 305)

Pocházela z pisidské Antiochie v Malé Asii (dnešní Sýrie) a je uváděna dvěma jmény. Důvod je ten, že původní jméno Marina se v řeckém textu uvádí jako Markéta. Pod tím jménem je v českých zemích známa jako svěřice ze 14ti pomocníků v nouzi, která dřívější památkou 13.7. s pověstnou pranostikou, připomínala začátek žní.

Byla dcerou pohanského kněze Edesia, který její výchovu po smrti matky svěřil chůvě, která byla tajnou křesťankou. Ta Markétě postupně odhalovala pravdy víry slovy i příkladem. Asi v 15ti letech přijala Markéta svátost křtu. Legendy se rozcházejí v tom, zda žila s chůvou na venkově a proto také pásala ovce nebo jí otec nařídil být pasačkou z trestu, když se dozvěděl o jejím křtu. Ale to není důležité. Podstatná je její věrnost víře, síla čerpaná ze svátosti a ochota k mučednické smrti pro Krista.

Na projížďce pastvinami Markétčina krása zaujala panovníka Pisidie Olibria. Při rozhovoru s ní obdivoval její skromné a laskavé vyjadřování a z jeho rozhodnutí musela se Markéta další den dostavit do jeho sídla. Cestou se posilovala modlitbou o vytrvalost v křesťanských ctnostech. Nebyla ochotna za nic na světě vyměnit víru a čistotu. K nabídce stát se manželkou panovníka uvedla, že si za chotě svého srdce zvolila Krista, který jí nabízí šťastný život ve věčném království v nebi. Olibrius na ta slova změnil tón řeči. Jeho výhrůžky byly bez účinku. Nařídil proto kruté zbičování a další mučení statečné dívky. Ti, kdo přihlíželi rozdrásávání jejího těla ji přemlouvali, aby se poddala přání vladaře, ona však odpověděla: "Kdybyste Krista znali, tak místo svádění z cesty jeho pravdy, se pro jeho jméno vystavíte mučednictví." Za taková slova ji znovu natáhli na skřípec.

Mezi dalším dnem mučení se prý její rány zázrakem zhojily a když se to její soudce snažil přičíst božstvu a přimět ji k vděčnosti, Markéta zdůraznila, že něco takového nedokážou mrtvé modly ani lidé. Ale jen Boží Syn, který uzdravuje duši z hříchů a podobně může i zraněné tělo. Legenda popisuje další mučení ohněm při natažení na skřipci a pak pokus o utopení, když ji svázanou hodili do vody, ze které pak vyšla volná, aby je napomínala.

Atributy Markéty se týkají pověsti zařazené mezi mučení a lze ji snad považovat za symbolické poučení. V jejím vězení jí byl ukázán jako nepřítel, nad nímž má zvítězit, ohybný drak. Připravoval se ji pohltit, ale ona nad ním zvítězila znamením kříže.

Olibrius, aby udělal konec neporazitelné mučednici, nařídil její stětí na náměstí. Podle nespolehlivých údajů v roce 305 nebo 282, proto století neznámé.

Její ostatky byly v roce 908 převezeny k Bolzanskému jezeru k sv. Petru a odtud v roce 1145 do katedrály v Montefiascone. V roce 1213 část z nich získaly Benátky

Sv. Apolonie (+ ca 250)

pocházela z Alexandrie, žila jako panna zasvěcená Kristu a v době pronásledování za císaře Decia jí zajali, nutili, aby se zřekla Krista a poklonila se božstvům, které patřily ke státnímu náboženství. Domluvu začali formou hrubého násilí- vyrazili jí všechny zuby a rozbili čelisti přivedli ji k hranici ať se rozhodne: Buď pro Krista a shoří v plamenech nebo se postaví proti němu a nechají ji na pokoji. Snad naznačila, že se rozmýšlí, ve skutečnosti se připravovala k odpovědi, která se nedá dvojsmyslně vyložit. S rozbitými ústy nemohla zřetelněji říci, že se rozhodla pro Krista, než sama si stoupnout na hranici. Tak přešla do náruče své věčné Lásky. Šlo o bezvýhradné odevzdání se do Boží Prozřetelnosti. Přijala rozhodnutí katanů, které nešlo zvrátit a v němž měla dosvědčit věrnost Kristu, jako přímou cestu k němu. Její skok do plamenů byl heroickým vyústěním jejích ctností.

Vzory světců jsou nám dány k napodobování jejich ctností, nikoliv k napodobování detailů jejich skutků, na ty je třeba hledět se zřetelem k jejich zvláštní situaci. I veřejné přihlášení se ke Kristu je možné bez pravé lásky k němu, ale pak je bezcenné. Láska k Bohu je směrníci konečného hodnocení našich skutků. Usilujme proto o všechno čím ji podpoříme. Tím začneme život ctností, které Bůh od nás očekává.

